

УДК 316.774 +378.147

© **В. Е. Шевченко, д-р наук із соц. комунікацій,**
Інститут журналістики Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ ЧЕРЕЗ COVID19

Розглядаються проблеми, пов'язані з організацією онлайн-навчання в університетах України у зв'язку з карантином, спричиненим COVID-19.

Ключові слова: освіта; карантин; онлайн-навчання; системи дистанційного навчання; навчальний заклад.

Постановка проблеми

12 березня 2020 р. в Україні було оголошено карантин у зв'язку з початком епідемії, всі навчальні заклади переведено на дистанційну роботу спершу до 3 квітня, згодом до 12 травня 2020 р. з можливим продовженням цього терміну [1].

Заклади вищої освіти (ЗВО) України не вперше стикаються з необхідністю онлайн-навчання. Виникала необхідність переходу на дистанційне навчання у 2009 р. через масове захворювання на грип, у 2015–2016 навчальному році через надзвичайно холодну та сніжну зиму другий семестр почався з дистанційного навчання. Також досвід роботи в надзвичайних ситуаціях мають університети, евакуйовані з тимчасово окупованих територій України через російську агресію, коли вони були переміщені в інші міста України. Тож деякі університети вже частково впроваджують у навчальний процес різноманітні системи дистанційного навчання як доповнен-

ня або тимчасову альтернативу традиційному аудиторному навчанню.

Застосування онлайн-платформ, проведення дистанційних занять не є обов'язковим у навчальному процесі в Україні, більшість викладачів університетів віддають перевагу традиційним лекціям, семінарським і практичним заняттям, а студенти ще й досі часто виконують свої роботи на папері. Тому для багатьох викладачів та студентів дистанційне навчання стало абсолютно новою формою. Закон визначає дистанційну форму як «індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [2]. Актуальним для України є необхідність розуміння специфіки

дистанційної освіти, а також поєднання традиційних форм навчання з онлайн-ресурсами.

Аналіз попередніх досліджень

Теоретичні розробки дистанційного та індивідуального навчання знаходимо у працях українських та зарубіжних науковців.

Н. Самолюк та М. Швець описали характеристики основних технологій дистанційного навчання [3]: на основі паперових і аудіоносіїв (навчально-методична допомога, касети, підручники), телевізійно-спутникова та мережеві технології, порівняли переваги та недоліки дистанційного навчання в країнах світу. Мегединюк М. зазначає [4], що дистанційну освіту варто обрати тим, хто мріє про закордонний диплом, але не хоче покидати Україну. Дистанційна освіта коштує дешевше, ніж повноцінні університетські курси, існує можливість навчатися у зручному для себе темпі. Це альтернативний варіант для людей, які не можуть регулярно відвідувати семінари та лекції через роботу.

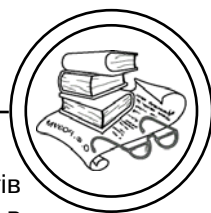
Є. Ніколаєв запевняє, що «дистанційна освіта вимагає значно більшого часу викладачів і студентів на вивчення того самого обсягу матеріалу. Викладачам потрібен значний додатковий час для участі в заходах з підвищення кваліфікації з дистанційного викладання» [5]. Крім цього, більшість методик викладання не пристосовані до роботи в дистанційному форматі через інтернет. Також заслуговують уваги праці О. Воронкіна [6], О. Гарбич-Мошора [2], Ю. Моїсєєвої [8] та ін. Власне, спе-

цифіка дистанційного навчання відрізняється на гуманітарних та природничих спеціальностях.

Іноземні науковці звертають увагу на особливості стратегії дистанційного навчання. Сара Чін Тео та Джереми Вілліамс [9] описують стратегію інтегрованого середовища навчання, відзначають, що однією з великих переваг простору онлайн-навчання є те, що, використовуючи потужність різних інформаційно-комунікаційних технологій, виникає більше можливостей для задоволення індивідуальних потреб у навчанні. Для прикладу автори посилаються на Universitas 21 Global (<https://universitas21.com>), інститут, який пропонує повні онлайн-програми для аспірантів у понад 40 країнах світу, в якому впродовж 20 років було створено глобальну мережу з понад 1 мільйона студентів та 200000 співробітників.

С. Паппас [10] надає рекомендації щодо онлайн-навчання, зокрема, заохочення самостійного вирішення проблем, проектів спільної роботи в інтернеті, який формує навички роботи в команді. Курс електронного навчання, наголошує науковець, має бути орієнтований на учнів, повинен бути практичним. Для досягнення цілей курсу онлайн-навчання пропонується створити список заходів та модулів, розробити інтерактивну карту курсу електронного навчання, створити онлайн-форуми та блоги, які сприятимуть зворотному зв'язку зі студентами.

Представники Гарвардського університету і Массачусетського технологічного інституту пропонують альтернативу стандартній

американській моделі чотирирічного навчання у ЗВО [11]: студенти проходять перший вступний курс за допомогою дистанційного навчання, наступні два роки — відвідують університет, а в останній рік — мають можливість працювати неповний робочий день та завершити навчання в онлайн-режимі. Така модель може бути більш приваблива, ніж традиційна, особливо для охочих поєднати навчання з роботою чи іншими видами діяльності, що підтверджує і українська практика.

Дистанційне навчання в українських університетів функціонує, хоча централізованої платформи чи єдиних підходів не існує. Кожний університет, факультет, кафедра, окремий викладач мають достатньо простору для реалізації своєї академічної свободи. В деяких університетах уже розроблено внутрішньоуніверситетську систему, на базі якої ведеться навчання, в інших університетах кожен викладач сам обирає для себе зручний спосіб координації роботи зі студентом. Звісно, якість і результативність цієї роботи достатньо відрізняється, а оцінка поточної самостійної роботи студентів залишається слабким місцем для багатьох університетів і викладачів. Крім того, студентам доводиться підлаштовуватись під кожного викладача, що не сприяє якості навчання.

Мета роботи

Виявлення тенденцій у сфері освіти в умовах надзвичайної ситуації та переходу до онлайн-навчання у ЗВО України.

Для дослідження використано кількісні та якісні методи, зокре-

ма, метод опитування студентів та викладачів університетів в Україні з використання дистанційного навчання в умовах карантину. Також ми провели інтерв'ю керівництва університетів з впровадження дистанційної освіти і перші висновки роботи на карантині та здійснили моніторинг сайтів навчальних закладів щодо інформування про навчання в умовах карантину.

Результати проведених досліджень

В українських університетах поширеним видом навчальної роботи є ділові ігри, виконання проектів у групах, що також можливо виконувати в дистанційному режимі, що важко відтворити при дистанційному навчанні. У дистанційному навчанні інша структура, інший ритм, інший зворотний зв'язок. Деякі студенти легко адаптуються до віртуального середовища, інші — ні. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є лекція, семінар, практичні та лабораторні заняття, консультації. Студенти отримують навчальні матеріали, спілкуються з викладачем через інтернет, аудіо чи відеозв'язок. Викладачі завантажують навчальний матеріал студентам у вигляді текстів, презентацій, відеоматеріалів, іноді проводять відеоконференції. Студенти надсилають виконані завдання через обраний канал зв'язку. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, тобто в зазначений час викладач і студенти проводять заняття як в аудиторії. Звісно, є лабораторні заняття, які потрібно проводи-

ти лише у спеціально обладнаних лабораторіях, і такі заняття провести дистанційно не є можливим.

Керівники університетів після першого місяця карантину дали свою оцінку рівня підготовки до дистанційного формату навчання в умовах карантину. Наведемо фрагменти інтерв'ю керівників таких університетів: Національний університет «Києво-Могилянська Академія», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет водного господарства та природокористування та Сумський державний університет.

Віце-президент з науково-педагогічної роботи Національного університету «Києво-Могилянська Академія» В. Ожоган зазначив, що навчання студентів відбувається у системі DistEdu, яка містить понад 800 курсів, доступних у мобільному додатку. У перший тиждень роботи, за словами керівника Центру електронної освіти НаУКМА О. Подденежного, команда налагодила систему дистанційної освіти, підготувала понад десяток вебінарів для викладачів та студентів із інструкціями щодо роботи в системі електронного навчання Distedu [12]: тепер викладачі використовують MS Teams та Zoom у програмі й отримують повноцінну технічну підтримку. З 11 до 23 березня DistEdu користувався 3421 унікальний користувач, тобто понад 90 % студентів та викладачів.

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка до карантину централізована система дистанційного навчання не

використовувалась. Кожний факультет обирав свій спосіб спілкування зі студентами. Частина викладачів роботу зі студентами вели лише в аудиторії, інша частина працювали в тій системі, яку пропонував конкретний викладач. Проректор з науково-педагогічної роботи проф. В. Бугров у наданому нам інтерв'ю окреслив такі проблеми, які виникли у перебігу використання технологій дистанційного навчання:

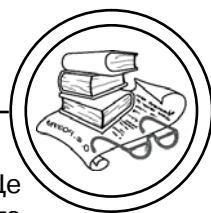
1. Складність (чи неможливість у деяких випадках) проведення практичних і лабораторних занять — переважно з природничих та інженерних спеціальностей, а також з математики.

2. Психологічна складність сприйняття матеріалу студентами та психологічна неготовність викладачів до роботи онлайн.

3. Складність організації єдиного розкладу онлайн занять та не найвища мотивація в студентів до постійної самостійної роботи.

Більшість студентів і викладачів Київського національного університету імені Тараса Шевченка відзначили зростання навантаження при використанні дистанційного навчання, що потребує окремої підготовки до такої діяльності, необхідність готувати онлайн-лекції, програми проведення групових семінарів, дискусій консультацій через Moodle, Google Class, Google Hangouts, Microsoft Teams, Skype, Cisco Webex. У стратегічному відношенні Університет планує урахувати цей досвід дистанційного навчання та упровадити його позитивні складники у свою діяльність у майбутньому.

Проректор з навчальної роботи Національного технічного

університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» А. Мельниченко пояснив [13], що навчання під час карантину через COVID-19 мало відрізняється від звичного: викладач комунікує зі своїми студентами онлайн, інформує про розміщення лекційного матеріалу, дає завдання, визначає дедлайни, оцінює роботу студентів. У КПІ ім. Ігоря Сікорського діє єдина загальноуніверситетська система «Електронний кампус» (<https://ecampus.kpi.ua/>), яка функціонує як сховище навчально-методичних матеріалів. Там є електронні кабінети, в яких студенти отримують доступ до відповідних матеріалів та можуть комунікувати з викладачем. До того ж, ані викладачі, ані студенти не обмежені у використанні будь-яких інших платформ. Викладачі можуть використовувати платформу Moodle, проводити Skype-конференції, просто пересилати файли на електронну пошту, спілкуватися в чатах тощо.

Проректор з науково-педагогічної роботи Сумського державного університету О. Бріжатиї в інтерв'ю зауважив, що за останні 15 років в університеті створено сучасну високоефективну інформаційно-телекомунікаційну систему, навчально-методичну студію віртуальної та доповненої реальності для застосування AR- та VR-навчальних об'єктів у навчальному процесі. Цифрові технології, електронне навчання, змішане навчання із застосуванням e-learning на основі системи «Електронний особистий кабінет» формують у здобувачів та викладачів уміння самовдосконалюватися та комунікувати в складних

умовах вимушеної ізоляції. Це дозволило розширити пошук та використання інноваційних методик дистанційного навчання, підвищити самовдосконалення викладачів, активізувати самостійну пошукову роботу здобувачів вищої освіти, розширити базу знань студентів за рахунок розробки й упровадження електронних курсів. Технологічна підготовка викладачів здійснюється через вебінари. По завершенні карантину електронні технології дистанційної освіти розвиватимуться, оскільки набуті інноваційні компетентності всіх учасників освітнього процесу можуть активно використовуватися для стаціонарної освіти.

У Національному університеті водного господарства та природокористування електронний журнал та електронний розклад функціонують з 2012 р.: створено персональні кабінети студентів, викладачів, кафедр, деканатів, де ведеться облік оцінок, пропусків, формуються відомості заліків та іспитів. За словами директора інформаційно-обчислювального центру В. Назарука, заняття в університеті під час карантину проводяться у встановлений розкладом час, але не в аудиторії, а в Hangouts meet, Zoom, Telegram чи іншому комунікаторі. В університеті для всіх дисциплін у навчальній платформі Moodle створено персональний курс, де викладачі мають можливість розміщувати всі навчальні матеріали; електронні підручники, лекції, методичні рекомендації для виконання практичних і лабораторних робіт. У цій же платформі Moodle відбувається екзаменування студентів, яке виключає безпосеред-

ній контакт студента з викладачем. Іспити проводить спеціально створений Навчально-науковий центр незалежного оцінювання. Для проведення лабораторних дослідів, які потребують спеціальних пристроїв і спеціалізованих лабораторій, використовуються емулятори та засоби моделювання Workbench, Multisim, Packet Tracer, MATLAB.

В опитуванні щодо використання дистанційного навчання в умовах карантину взяли участь 1246 респондентів (46 % викладачів та 54 % студентів) з 42 державних та 8 приватних університетів.

На питання «Чи використовувались системи для дистанційного навчання або комунікаційні платформи в навчальному процесі у вашому університеті до запровадження карантину?» (рис. 1) респонденти відповіли, що у 68 % університетів були елементи дистанційного навчання, але при більш детальному вивченні цього питання з'ясувалось, що більшість вважає дистанційним навчанням, коли викладач завантажує потріб-

ні матеріали у внутрішньоуніверситетську систему, а студенти виконані завдання надсилають викладачеві і отримують бали за роботу. Ознакою сучасного навчання є відмова від паперових навчальних матеріалів, студентам також зручніше прочитати потрібний матеріал чи переглянути презентацію, відео на комп'ютері чи планшеті, що є онлайн-складовою традиційного навчання. До того ж сприйняття дистанційного навчання у студентів та викладачів різниться.

Питання «Чи є у вашому навчальному закладі обов'язкова для навчання система дистанційного навчання і яка?» виявило, що 50 % університетів такої системи не було впроваджено, у 30 % обов'язковою для навчання була Moodle, а в 20 % університетів було розроблено корпоративну внутрішньоуніверситетську систему (рис. 2). При цьому така система працює переважно в державних університетах, і лише в одному приватному — Міжрегіональній академії управління персоналом. Зауважимо, що в тих університетах,

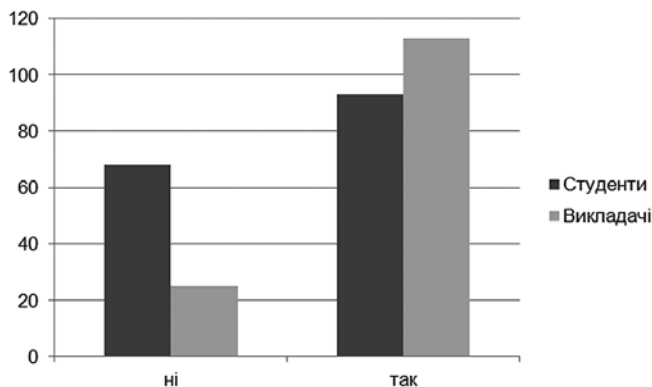
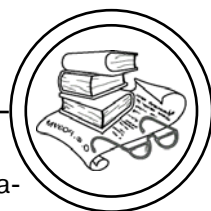

Рис. 1. Використання системи дистанційного навчання в навчальному процесі до запровадження карантину (кількість респондентів)

де система онлайн-навчання не була впроваджена, більшість викладачів використовували різні інтернет-засоби для комунікації зі студентами. Найчастіше це Moodle, Google Class, Zoom, Skype, соціальні мережі.

З переходом на дистанційне навчання в університетах, де онлайн-навчання не було обов'язковим, відбулось перенесення розроблених раніше навчальних програм в онлайн-середовище. Викладачі або створили класи для студентів, або надсилають студентам презентації лекцій з блоком завдань через e-mail. Але традиційний спосіб проведення лекцій та практичних занять в онлайн-режимі не є ефективним. Серед рекомендацій, запропонованих викладачами: ставити завдання і критерії його оцінювання на початку заняття і по завершенні. Якщо тема передбачає кілька завдань, які студенти мають виконати самостійно, то ці завдання краще розводити в часі — ставити дедлайни з проміжком 2–3 години.

Також не всі викладачі мають практичний досвід та вміють ефективно навчати на відстані. При раптовому переході на дистанційне навчання значна кількість викла-

дачів не в змозі перекваліфікуватися і зрозуміти принципи онлайн-навчання. Найкраще підготовленими до дистанційного навчання виявились викладачі, які до карантину частину завдань давали через онлайн навчальні системи.

Позитивним є те, що у студентів всіх університетів України з'явилась можливість доступу до навчальних ресурсів, що стали безкоштовними на час карантину. Так, компанією Coursera запропоновано ініціативу «Coursera for Campus Coronavirus initiative» — можливість безкоштовного доступу до 3600 навчальних курсів за 400 спеціалізаціями до 31 липня 2020 р.

Висновки

Загалом в українських університетах не існує централізованої платформи та єдиних підходів удистанційному навчанні. Нині кожний університет, факультет, навіть окремий викладач можуть обрати формат для проведення занять та спілкування зі студентами. Лише в 20 % університетів було розроблено власну внутрішньо-університетську систему, на базі якої відбувається навчання, а 50 %

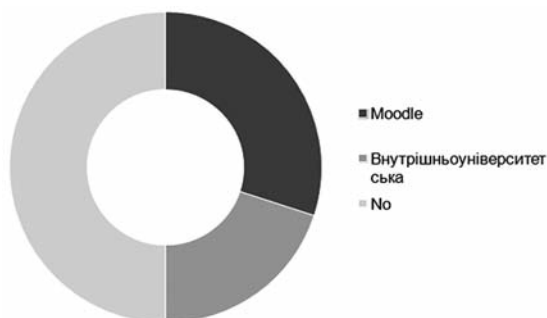

Рис. 2. Застосування систем онлайн-навчання

університетів взагалі не використовували в навчанні онлайн-навчання.

Дистанційне навчання потребує особливої побудови навчального курсу, врахування психологічних особливостей студентів сприймати інформацію, збалансованої комунікації викладачів та студентів. Звичайне перенесення традиційного навчання в інтернет не дає бажаного ефекту. Крім того, розробка онлайн-курсів потребує додаткового часу на підготовку.

Незважаючи на всю трагічність ситуації з поширенням вірусу, екстремальний перехід на дистанційне навчання став поштовхом для розвитку онлайн-курсів, відеолекцій, проведення онлайн-занять. Більшість університетів мають прогресивних викладачів, які швидко адаптувались до ситуації і проводять онлайн-заняття, багато викладачів уже не перший рік поєднують традиційне навчання з дистанційним.

Інтерв'ю з керівниками університетів показало перспективу:

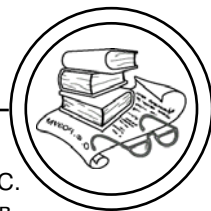
після завершення карантину університети серйозно займуться онлайн-освітою, розробкою університетської освіти із широкими онлайн-можливостями для викладачів та студентів. Проректори наголошують, що дистанційні елементи змішаного навчання мають використовуватися більш активно і після карантину, але це потребує суттєвих організаційних змін. Найбільш доречний спосіб впровадити онлайн-навчання в університетах — вмонтувати онлайн-курси в традиційне навчання. Необхідне ретельне планування курсу, чітке і послідовне виконання завдань, модульних контрольних робіт для закріплення знань, а також віртуальні лабораторії.

До того ж студенти та викладачі мають різні можливості з навчання дистанційно: мешканці великих міст мають необмежений доступ до інтернету та відповідне обладнання, а частини студентів — представників маленьких міст та селищ такої можливості немає.

Список використаної літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>.
2. Закон України «Про вищу освіту». Редакція від 18.03.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. Ст. 49.
3. Самолюк Н. Актуальність і проблемність дистанційного навчання / Н. Самолюк, М. Швець // Нова педагогічна думка. 2013. № 1.1. С. 193. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50.
4. Мегеденюк М. Як отримати закордонний диплом, не виходячи з дому / Мар'яна Мегеденюк // Studway. 12.10.2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studway.com.ua/distanciina-osvita/41>.
5. Ніколаєв Є. Університет як ресурс / Євген Ніколаєв // Вища освіта. 25.04.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.skeptic.in.ua/uni-as-resource/?fbclid=IwAR2rjqMXW6F0GN4AAAJSnUdf00dv0e9yOYA5iwbHGyTBoMuuwadDSfi9nA0>.

6. Воронкін О. С. Екосистемний підхід у дистанційному навчанні / О. С. Воронкін // Теорія і практика використання інформаційних технологій в навчальному процесі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 30–31 травня 2017 р.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2017. С. 55–59. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://tdo.at.ua/paper/sbornik_it2017.pdf.

7. Гарбич-Мошора О. Впровадження дистанційного навчання в навчальний процес для підготовки фахівців з інформаційних технологій / Ольга Романівна Гарбич-Мошора // Інформаційні технології і засоби навчання, 2015. Том 45. № 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <file:///E:/1185-Article%20Text-4387-1-10-20150228.pdf>.

8. Моїсєєва Ю. Ю. Дистанційне навчання: інноваційна форма вищої освіти // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону, 2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/20890/1/Mo%D1%96s%D0%B5%D0%B5va%20Ju.Ju..pdf>.

9. Teo, Sarah Siew Chin and Williams, Jeremy B. A Theoretical Framework for Effective Online Learning // U21Global Working Paper №009/2005. October, 1, 2005. Retrieved from SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1614626> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1614626>.

10. Pappas, C. (2017). 8 Best Practices To Create Learner-Centered eLearning Courses // Elearning industry. 15.01.2017. Retrieved from <https://elearningindustry.com/best-practices-create-learner-centered-elearning-courses>.

11. The future of universities: The digital degree // The Economist. 27.06.2014. Retrieved from <https://www.economist.com/briefing/2014/06/27/the-digital-degree>.

12. Кібер Академія: як працювала КМА в перший тиждень карантину. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/4375-kiber-akademii-iaak-pratsiuvala-kma-v-pershyi-tyzhden-karantynu>.

13. Дистанційне навчання у КПІ: відповіді на важливі питання // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»/2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kpi.ua/node/17973>.

References

1. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19> [in Ukrainian].

2. (2020). *Zakon Ukrainy 'Pro vyshchu osvitu' [Law of Ukraine 'On Higher Education'. Article 49]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

3. Samoliuk, N. & Shvets, M. (2013). Aktualnist i problemnist dystantsiinoho navchannia [Relevance and problems of distance learning]. *Journal of Nova pedahohichna dumka*, 1.1, 193. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50 [in Ukrainian].

4. Mehedeniuk, M. (2016). Yak otrymaty zakordonnyi dyplom, ne vykhodiyachy z domu [How to get a diploma abroad without leaving home]. *Studway*. Retrieved from <http://studway.com.ua/distanciina-osvita/41> [in Ukrainian].

5. Nikolaiev, Ye. (2020). Unversytet yak resurs [University as a resource]. *Vyshcha osvita*. Retrieved from <https://www.skeptic.in.ua/uni-as-resource/?fbclid=IwAR2rjqMXW6FOGN4AAAjSnUdf00dv0e9yOYA5iwbHGyTBoMuuwadDSfl9nAQ> [in Ukrainian].

6. Voronkin, O. S. (2017). Ekosystemnyi pidkhid u dystantsiinomu navchanii [Theory and practice of using information technologies in the educational process]. *Journal of Teoriia i praktyka vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii v navchalnomu protsesi*, 55–59. Retrieved from http://tdo.at.ua/paper/sbornik_it2017.pdf [in Ukrainian].
7. Harbych-Moshora, O. (2015). Vprovadzhenia dystantsiinoho navchannia v navchalnyi protses dlia pidgotovky fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii [Introduction of distance learning in the educational process for the training of specialists in information technology]. *Journal of Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, Vol. 45, 1. Retrieved from <file:///E:/1185-Article%20Text-4387-1-10-20150228.pdf> [in Ukrainian].
8. Moisieieva, Yu. Yu. (2010). Dystantsiine navchannia: innovatsiina forma vyshchoi osvity [Distance learning: an innovative form of higher education]. *Journal of Aktualni problemy ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku rehionu*. Retrieved from <http://ea.donntu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/20890/1/Mo%D1%96s%D0%B5%D0%B5va%20Ju.Ju..pdf> [in Ukrainian].
9. Teo, S. S. C. & Williams, J. B. (2005). *A Theoretical Framework for Effective Online Learning*. U21Global Working Paper №009/2005. Retrieved from SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1614626> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1614626> [in English].
10. Pappas, C. (2017). 8 Best Practices To Create Learner-Centered eLearning Courses. *Elearning industry*. Retrieved from <https://elearningindustry.com/best-practices-create-learner-centered-elearning-courses> [in English].
11. (2014). The future of universities: The digital degree. *The Economist*. Retrieved from <https://www.economist.com/briefing/2014/06/27/the-digital-degree> [in English].
12. *Kiber Akademiia: yak pratsiuvala KMA v pershyi tyzhden karantynu* [Cyber Academy: how the KMA worked in the first week of quarantine]. Retrieved from <https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/4375-kiber-akademiia-iak-pratsiuvala-kma-v-pershyi-tyzhden-karantynu> [in Ukrainian].
13. Dystantsiine navchannia u KPI: vidpovidi na vazhlyvi pytannia [Distance learning at KPI: answers to important questions]. *Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy 'Kyivskyi politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho'* 2020. Retrieved from <https://kpi.ua/node/17973> [in Ukrainian].

The article deals with the problems related to the organization of online learning at the universities of Ukraine in connection with the quarantine caused by COVID-19. The survey of students and professors of 52 Universities of Ukraine made it possible to formulate general problems of the educational sector. Most universities did not apply online training to quarantine, and 20 % of universities developed their own e-learning system. The most appropriate way to implement online training at universities is to integrate online courses into traditional training.

Keywords: education; quarantine; e-learning; distance learning systems; educational institution.

Рецензент — С. Б. Фіялка, канд. наук із соц. комунікацій,
доц., КПІ ім. Ігоря Сікорського

Надійшла до редакції 26.04.20